

TARTU ÜLIKOOL

SOTSIAALMINISTEERIUM

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

Igaühel pole õnne sündida tervena

Irja Lutsar MD, PhD

TARTU ÜLIKOOL, RIIGIKOGU

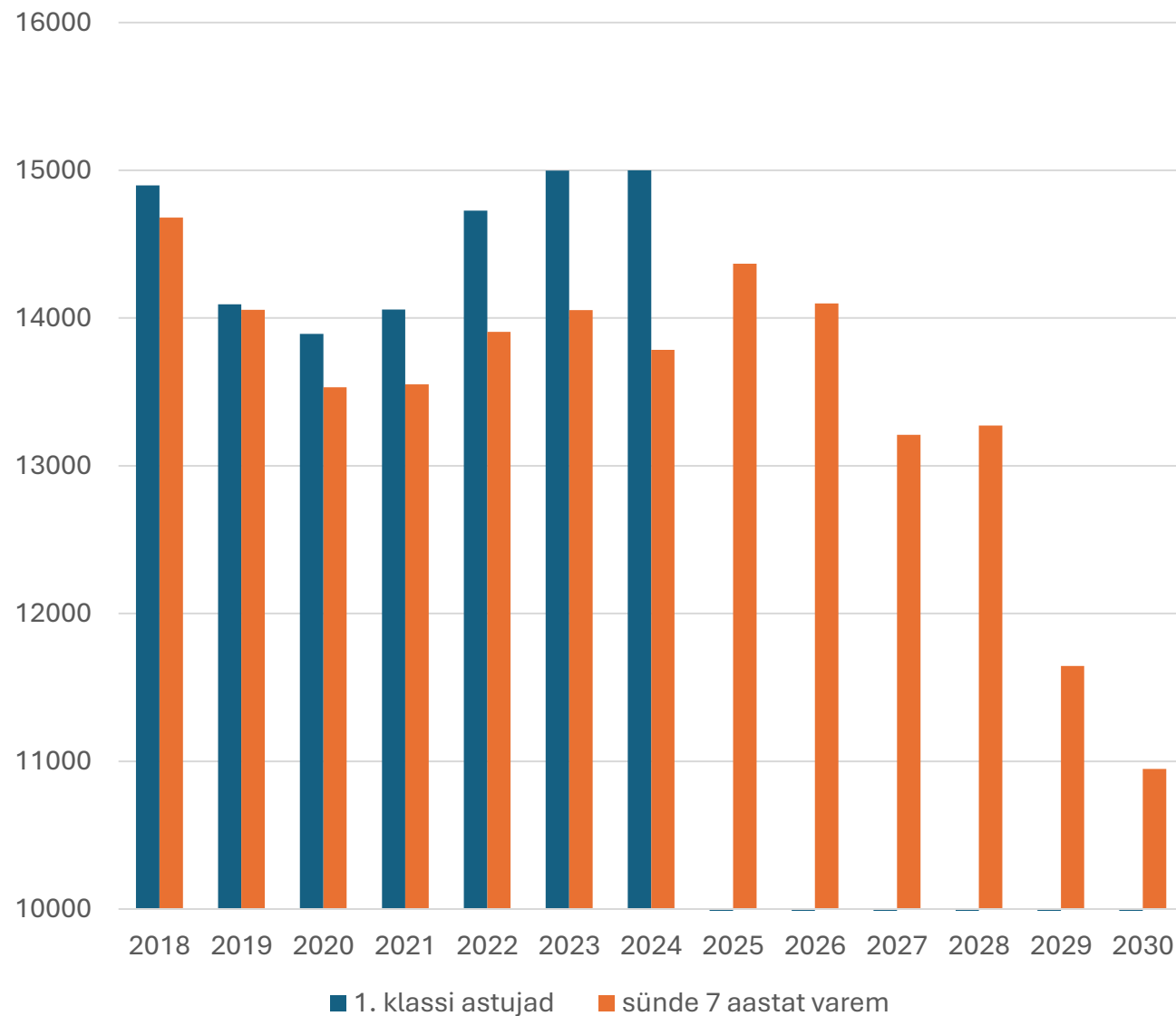
MEDITSIINILISE MIKROBIOLOOGIA JA
VIROLOOGIA PROFESSOR; JA RAHVASAADIK

22. September 2024, Pühajärve

Millest räägime?

- Imikute ja vastsündinute suremus
- <5 aastaste suremus
- Imikute haigetumus
- Lapseea vähk
- Lapseea infektsioonhaigused
- Mis saab neist, kes sünnivad liiga vara

Eesti sünnid vs 1. klassi astujad 7 aasta pärast

Vastsündinute suremus

Imikute suremus Eestis viimasel 100 aasta jooksul

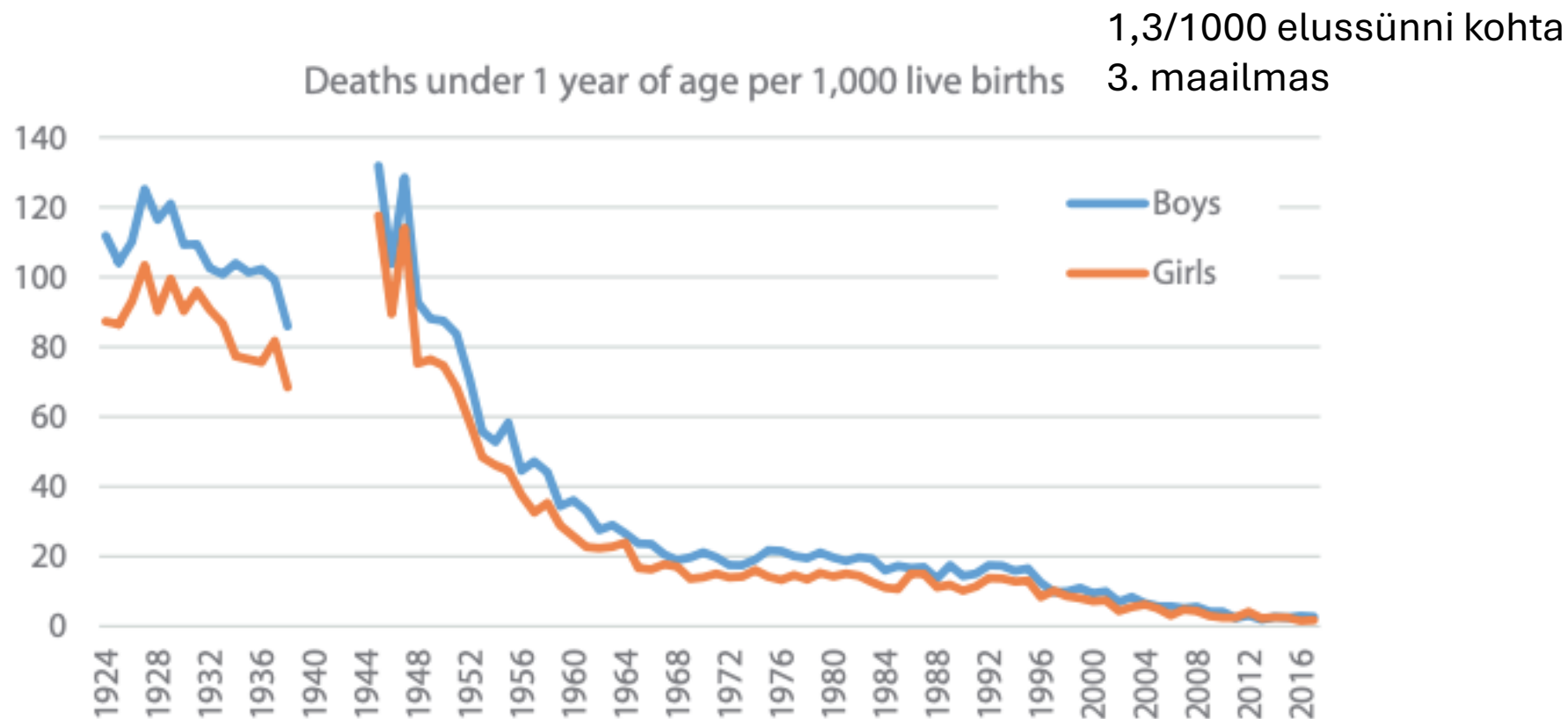

Figure 1. The dynamics of death rates under 1 year in the period 1924–2017

Imikute suremuse langus on põhjustatud

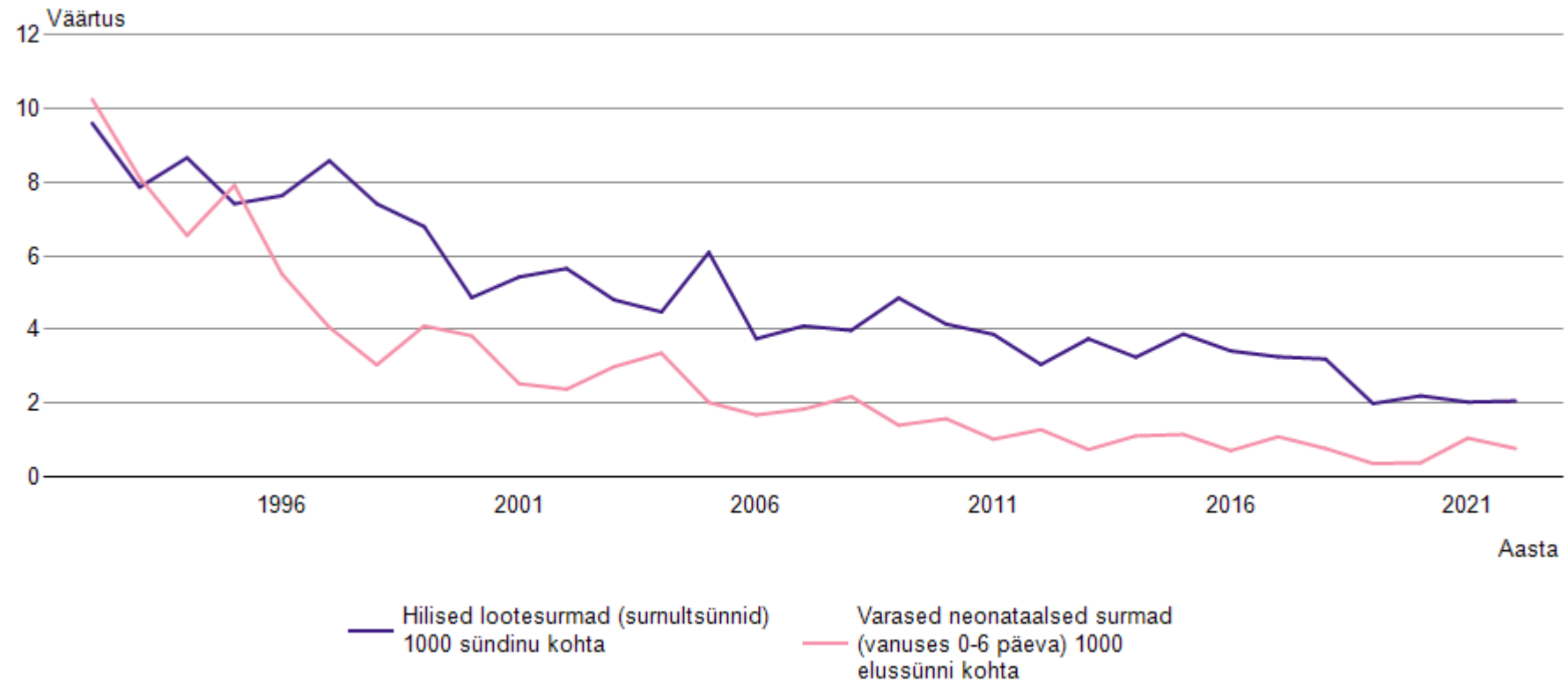
- 1940 - 1970 – imikute suremuse langus Üldise majandusliku olukorra paranemine
  - Elutingimused, kõrgem palk, parem haridus, rohkem toitu ja meditsiiniabi parem kättesaadavus
  - Vaktsineerimine ja antibiootikumid vähendasid oluliselt nakkushaiguste suremust
- 1995 – vastsündinute suremuse langus
  - Vastsündinutele, eriti enneaegsena sündinutele oluliselt parem arstiabi

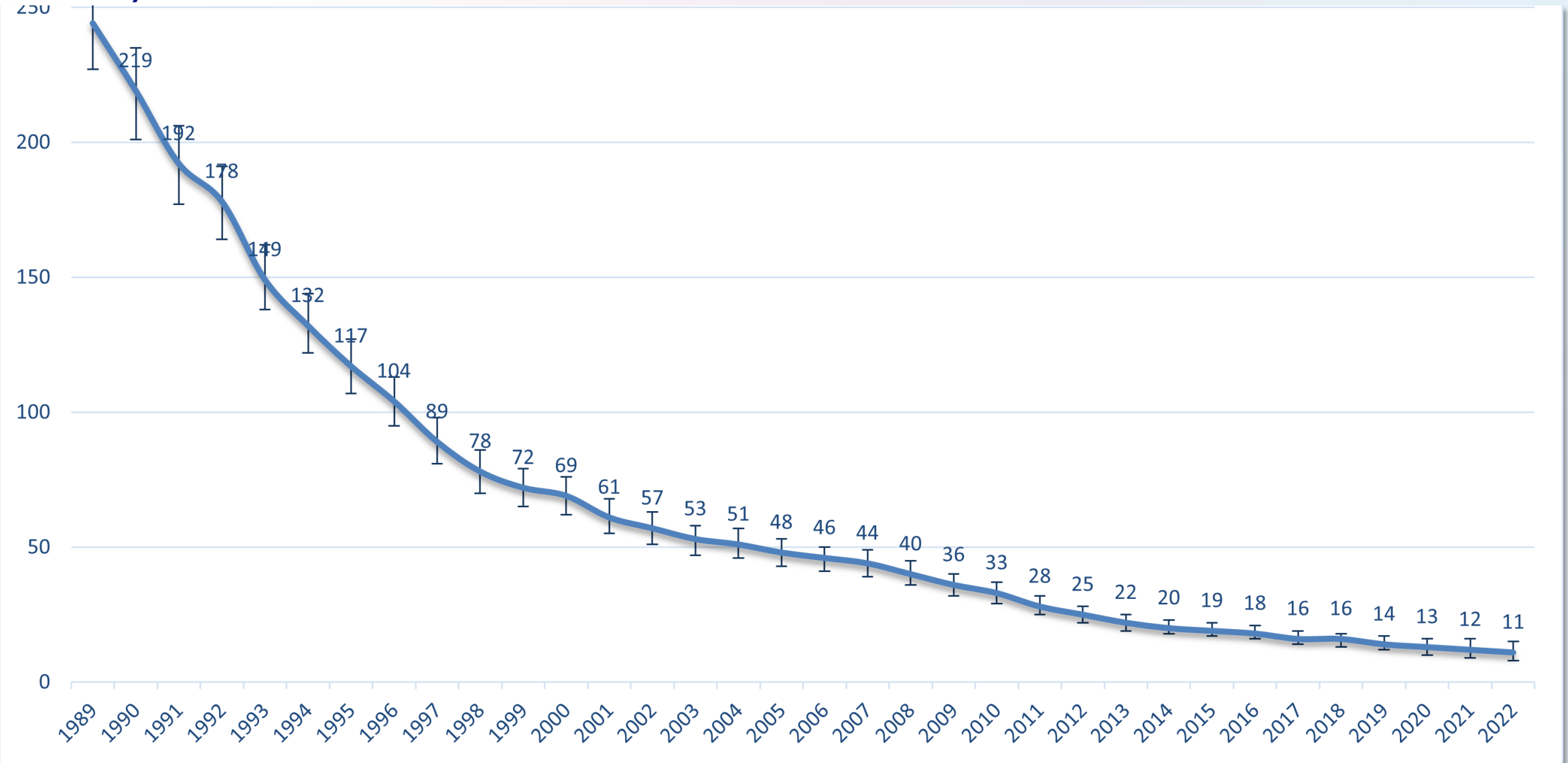
25 vs 40 nädalal sündinud laps

Perinataalne suremus on languses (1000 elussünni kohta)

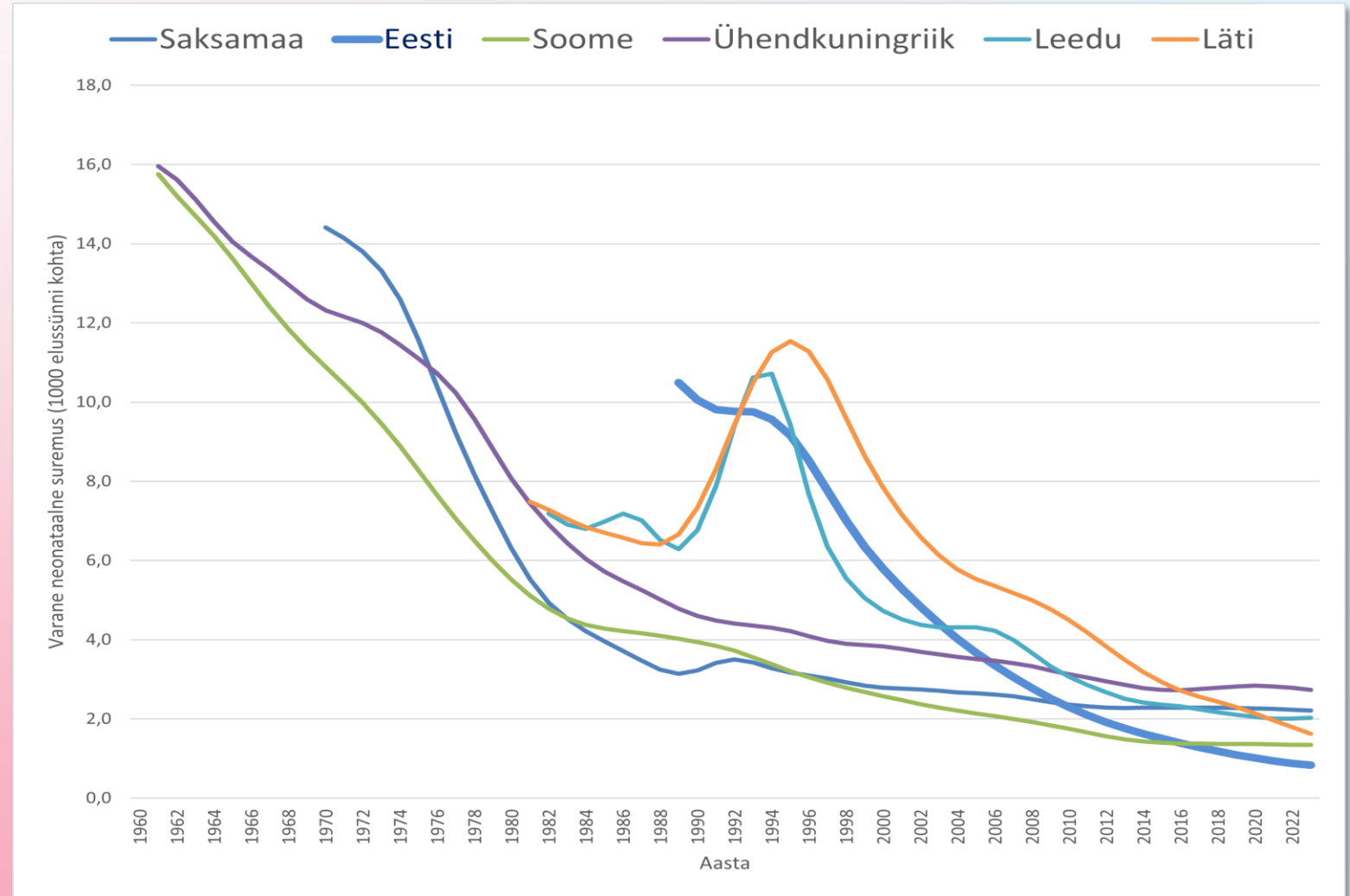
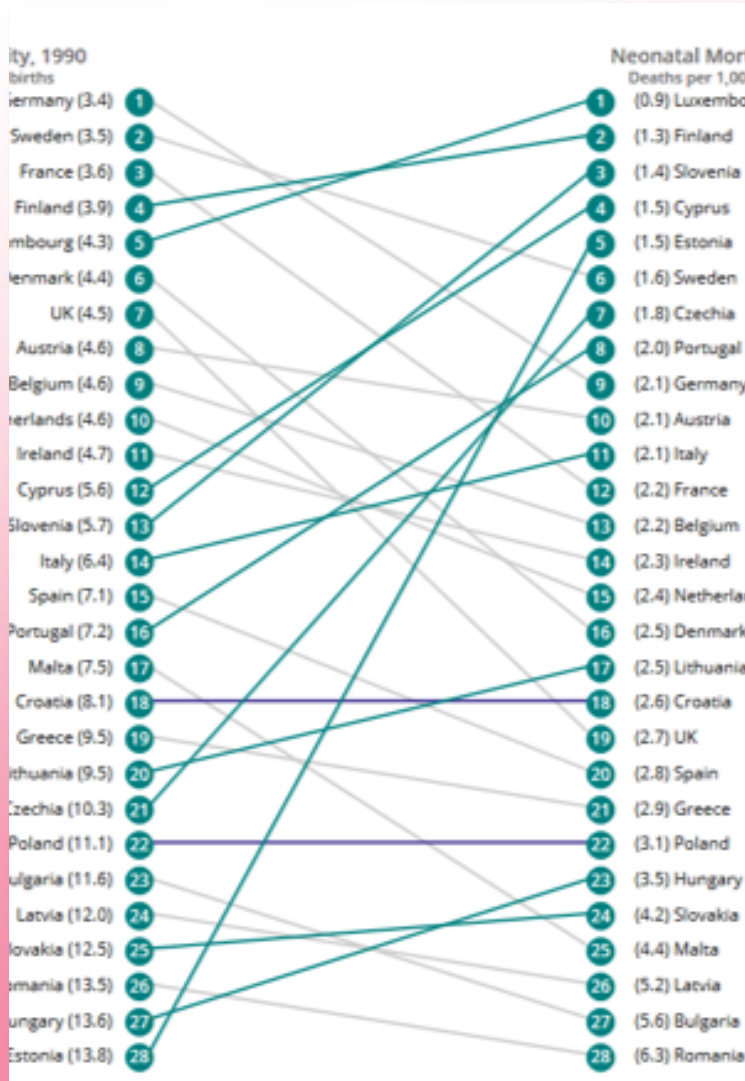
Vastsündinu surmade arv Eestis 1989-2022 (allikas UNICEF, 2024)

Viie parema hulgas: varane neonataalne suremus (1000 elussünni kohta)

1990

2016

Allikas: <http://data.unicef.org>

Prof. Tuuli Metsvaht

Sügavalt enneaegsete varane haigestumus ei ole elumuse paranedes suurenenud (<32 GN sündinud)

	2002–2003	2007–2008	2011–2012	2015–2016	2020-23
	(n=264)	(n=306)	(n=153)	(n=277)	(n=357)
Ravile suunatud, %	94	98	100	99	99
elus 44 GN PMA, %	78	84	92	91	92,7
(P)IVH 3-4, %*	15	12	4	7	9
hilissepsis, %*	23	22	27	24	26
NEK, II-III st, %*	7	12	12	6	4 (ainult III)
EA krooniline kopsuhaigus, 36 PMA, %**	20	24	13	15	18
tsüstiline PVL, %**	7	4	6	4	3
Ravi vajanud retinopaatia, %**	11	12	16	5	4,8

* – ravile suunatutest; ** – ellujäänutest
GN – gestatsiooninädal
PMA – postmenstruaalne vanus

(P)IVH – ajuvatsakestesise/ ümbrine verdumine
NEK – nekrootiline enterokoliit
PVL – ajuvatsakeste ümbrine valgeaine kahjustus

Aitäh, dr. H Varendi!
K Allvee, Eesti Med Sünniregister; TAI

Kas see on ainult hea ...

430 g; 25 rn

... ja mida see kõik maksab?

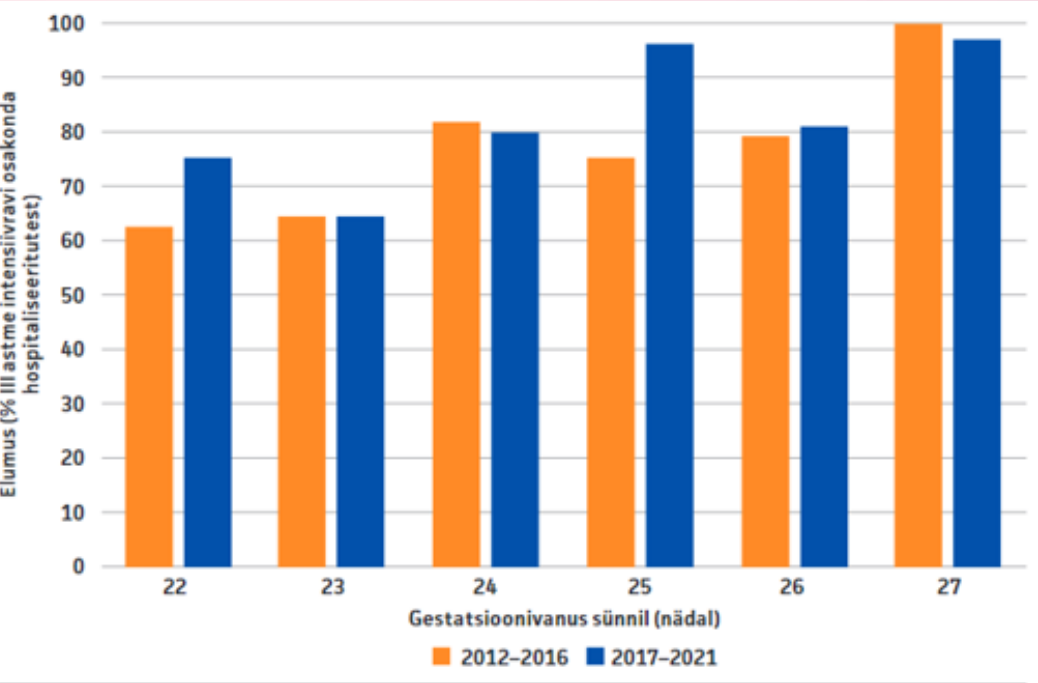

Enneaegsuse mõju elukvaliteedile

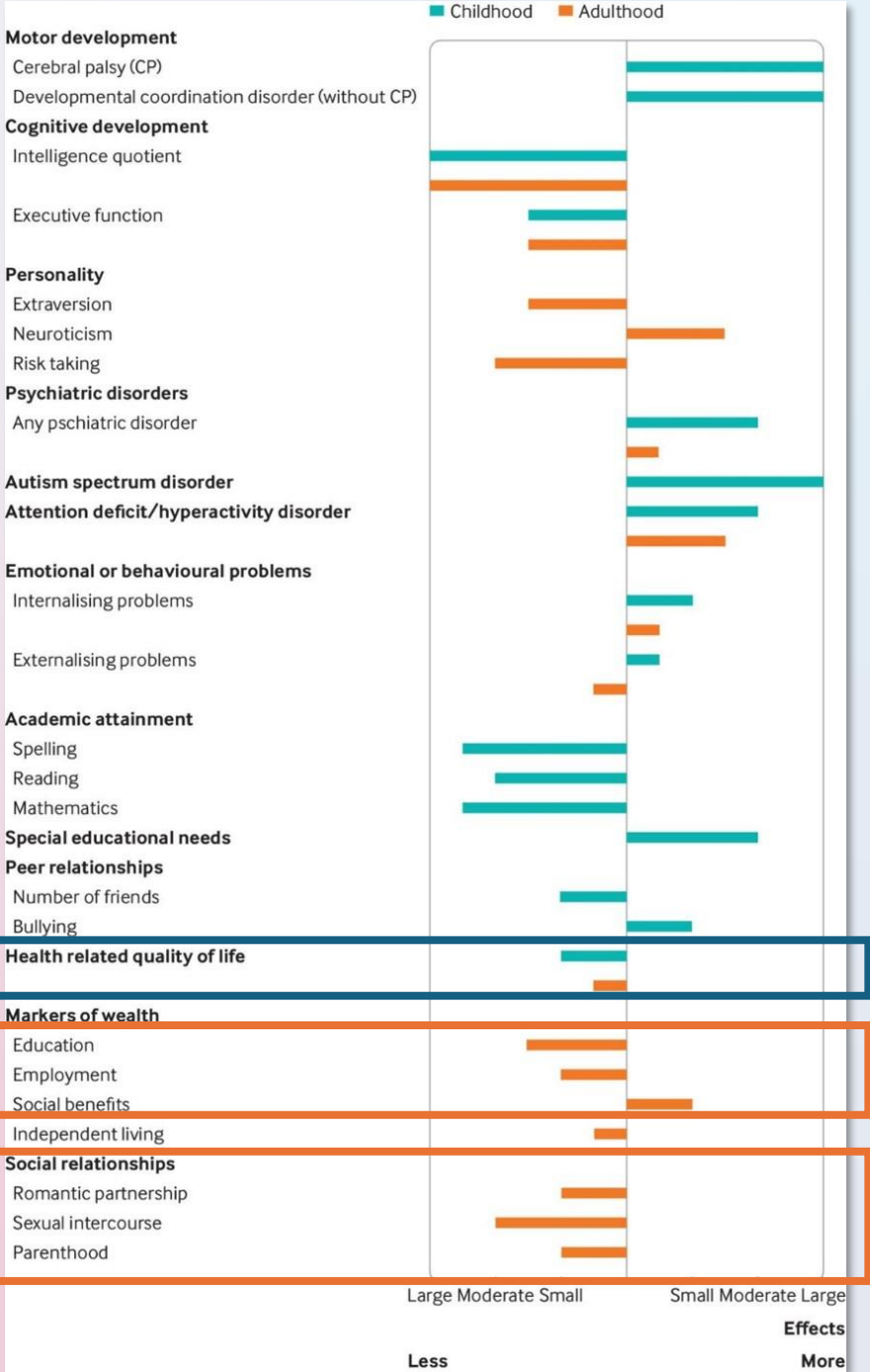
Elulemus

Erakordselt enneaegselt sündinute pikaajaline tervisetulem

Grete Haube¹, Tuuli Metsvaht^{2,3}

Joonis 1. Tartu Ülikooli Kliinikumi ja Tallinna Lastehaigla III astme lasteintensiivravi osakondadesse ravile suunatud erakordselt enneaegsete vastsündinute elumus aastatel 2012–2021 (T. Metsvaht, Eesti Anestesioloogide Seltsi talveseminar 2022, avaldamata andmed).

AS Morgan et al.
Management and outcomes
of extreme preterm birth.
BMJ 2022;376:e055924

Kokkuvõte vastsündinu haigustest

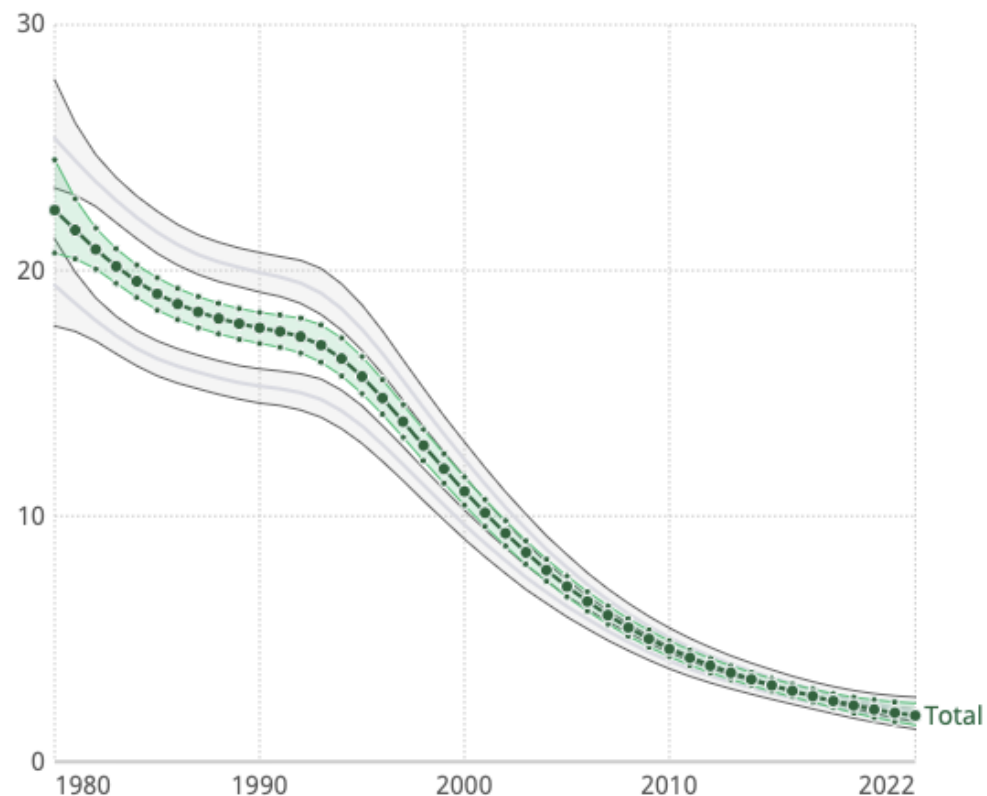
- Umbes 1% lastest sünnib endiselt ja stabiilselt väga väikese sünnikaaluga (<1500 g)
- Vastsündinute suremuselt on Eesti maailma kolme parima riigi hulgas
- EV perioodil on vastsündinute suremus langenud > 4 korra
  - Peamiselt enneaegselt sündinute arvelt
  - Tänu paljude spetsialiste koostööle ja erakordsetele pingutustele
  - Tänu spetsialiseeritud abi koondumisele keskustesse
- Väga enneaegsete laste ravi on kallid, kuid tasub ära
  - enamusest neist saavad tulevikus täisväärtuslikud ühiskonna liikmed

Alla 5 aastaste laste suremus

Estonia, Total

1980 – 2022

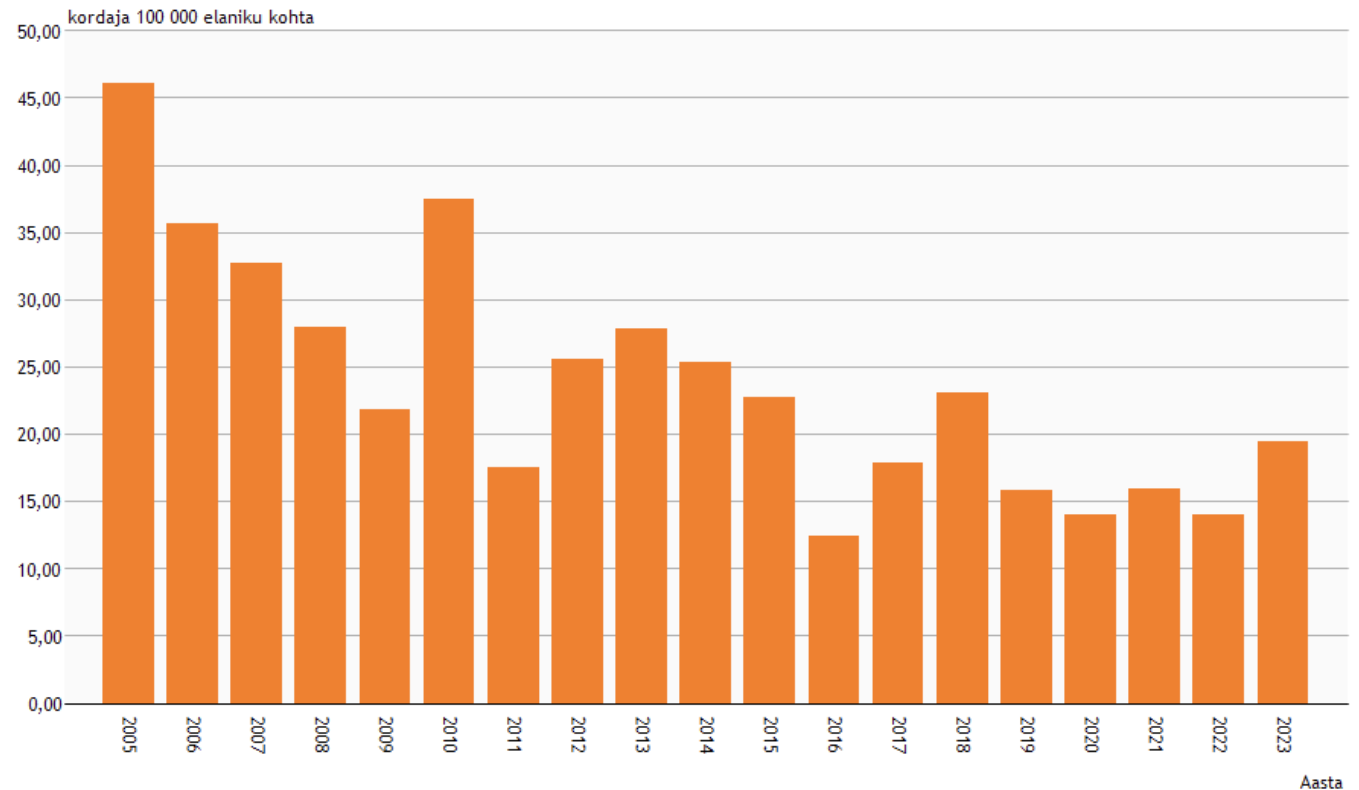

Alla 5 aastaste laste suremus Eestis (1000 elussünni kohta)

- Eesti oli 2022 aastal maailmas 3. ndal kohal
- 1,9/1000 lapse kohta

**Alla 5 aastaste laste
suremus viimasel 20
aastal – langustrend
on aeglustunud**

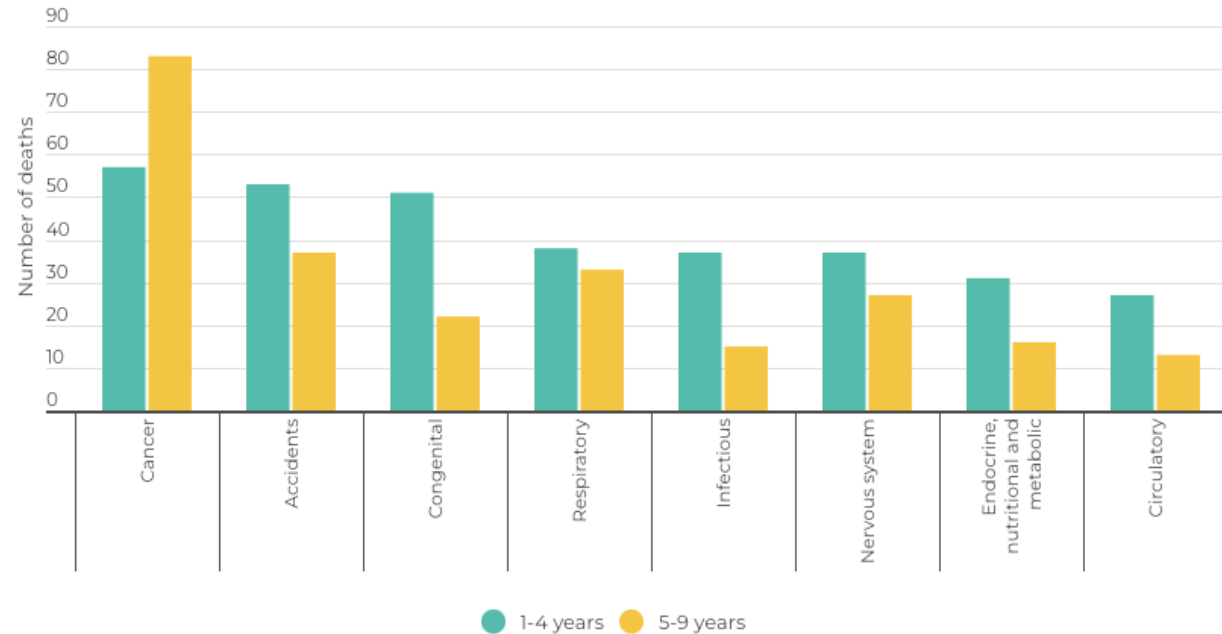
SD22: Surmad 100 000 elaniku kohta põhjuse, soo ja vanuserühma järgi

Allikas: Surma põhjuste register, 2020. a kordajad Statistikaamet

1-4 aastaste laste surmapõhjused Ameerika Ühendriikides

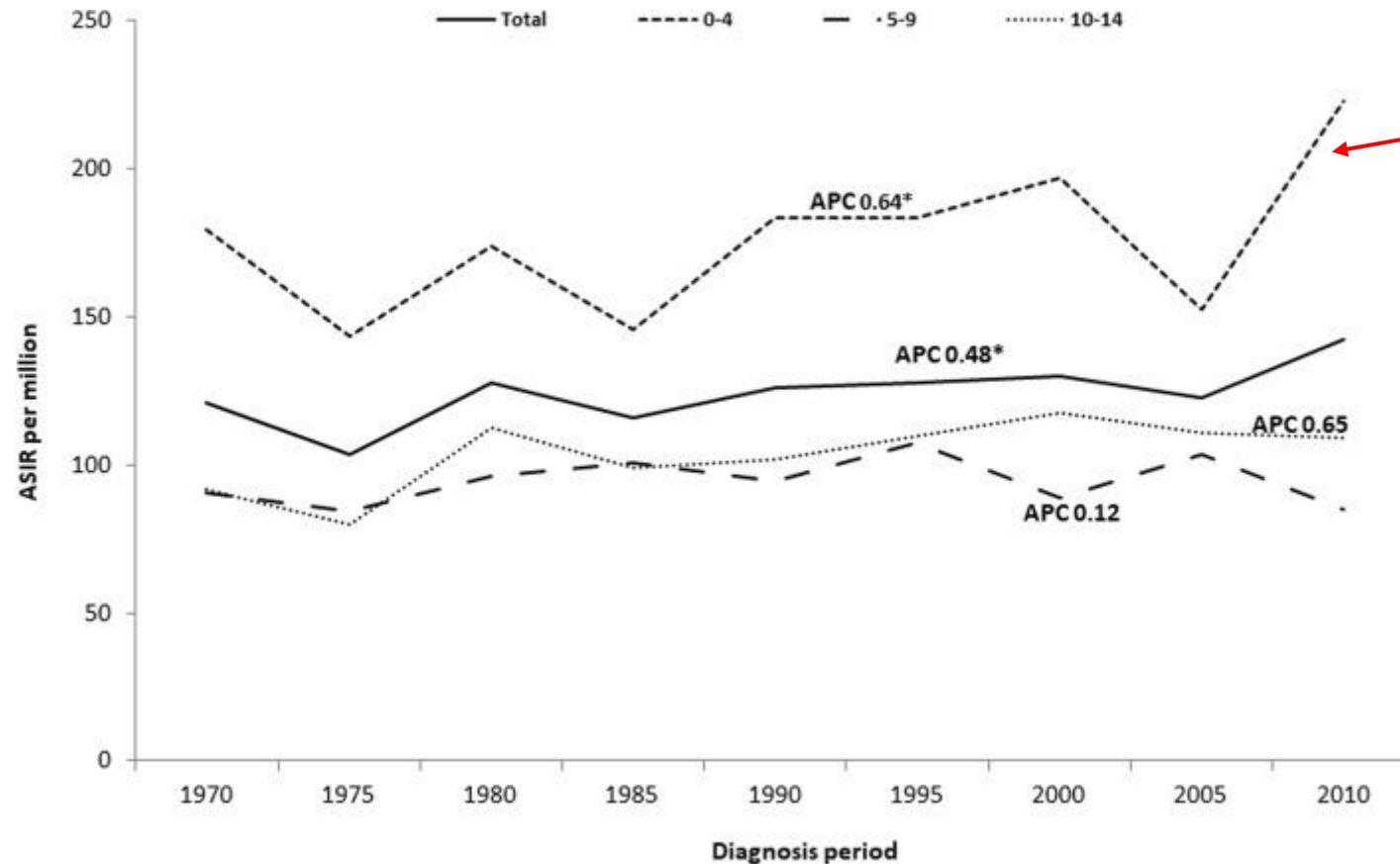
Leading causes of death in children aged 1 to 9 years, England and Wales, 2018

[Download data](#)

- Vähk, õnnetused ja kaasasündinud väärarengud on kõige sagedasemad

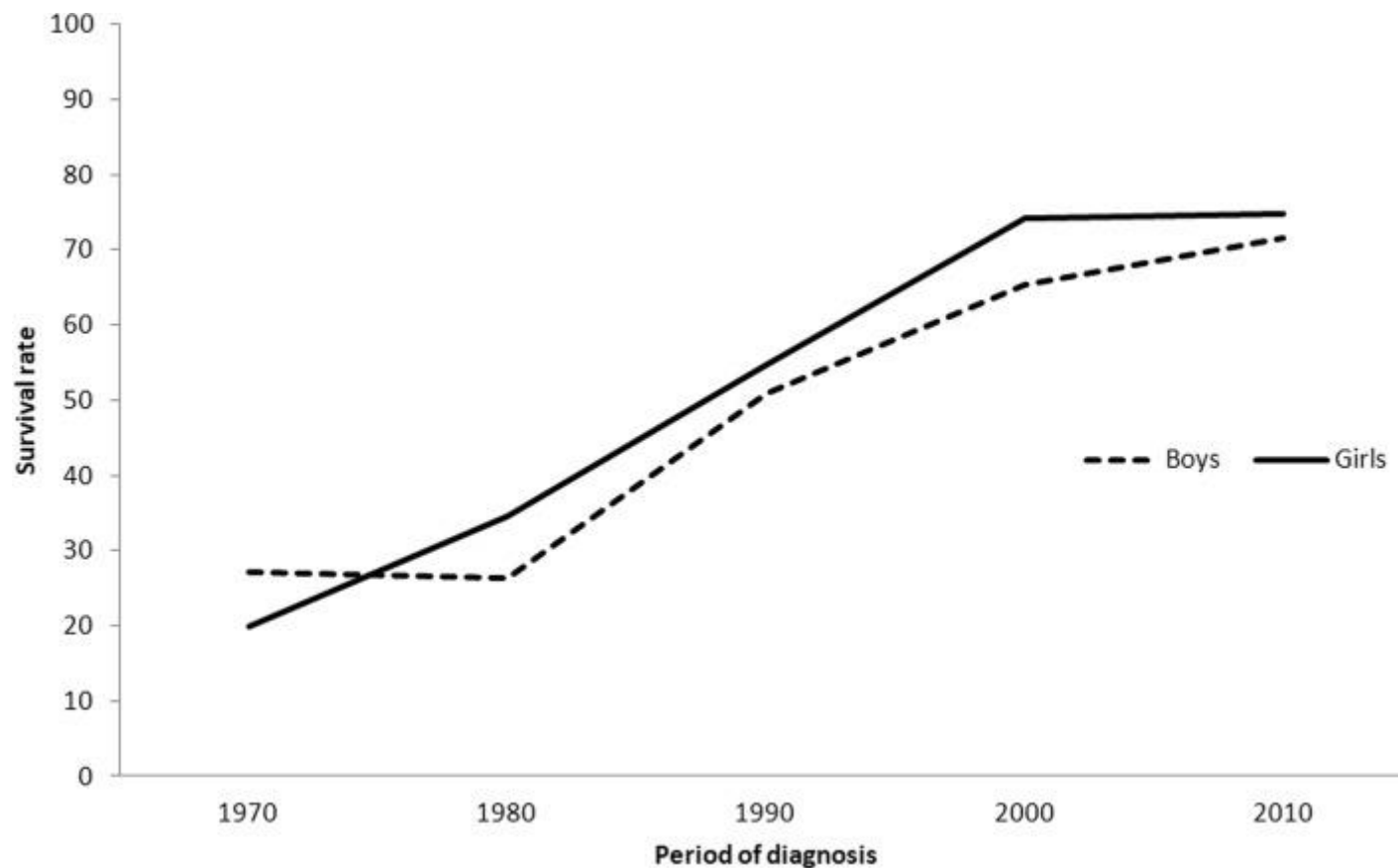
Pahaloomuliste kasvajate sagedus Eesti lastel 1970-2010

Lapseea vähkide põhjused

- Vanematelt üle kantavad geneetilised defektid
- Loote arengu käigus tekkivad geneetilised defektid
- Keskkonna muutuste põhjustatud geneetilised defektid

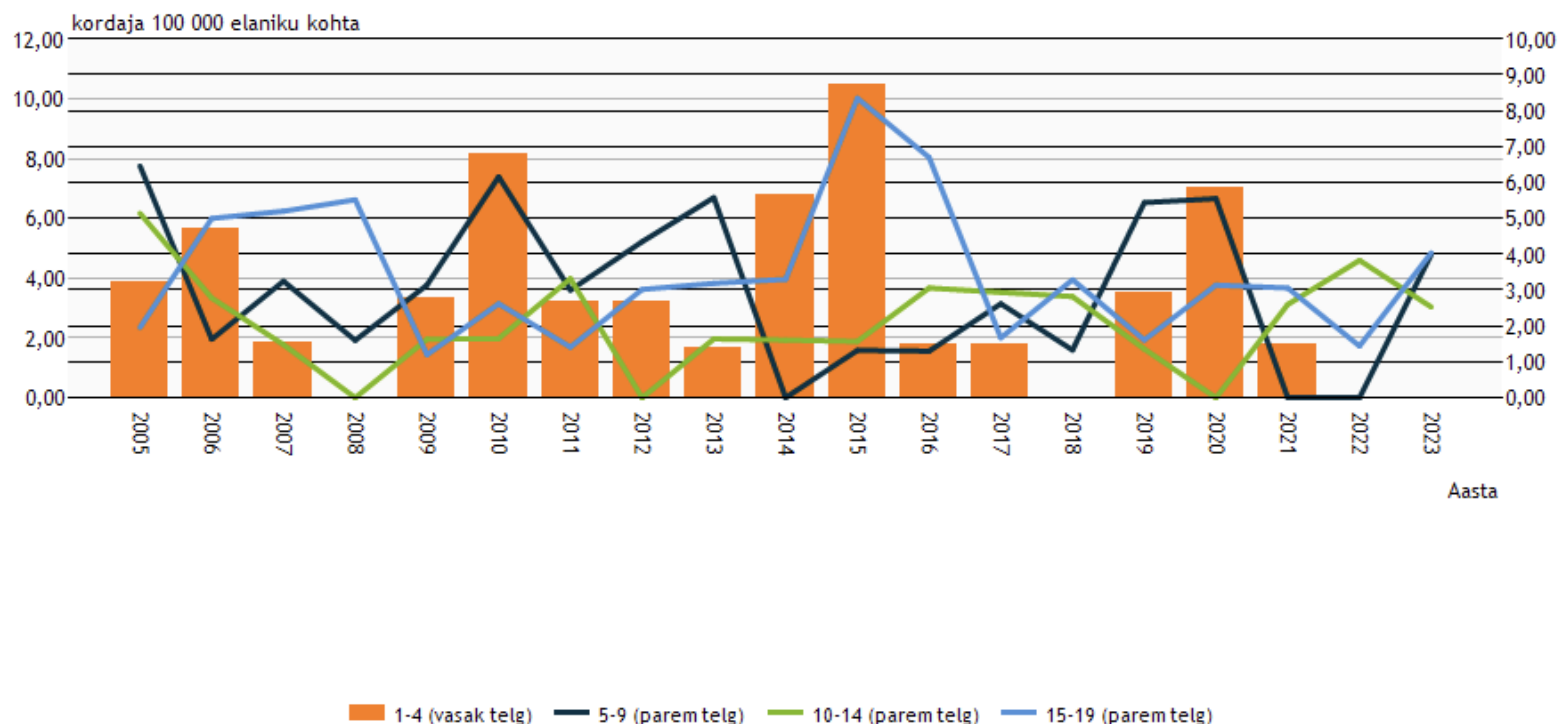
Lapseea vähi elulemus 1970-2010

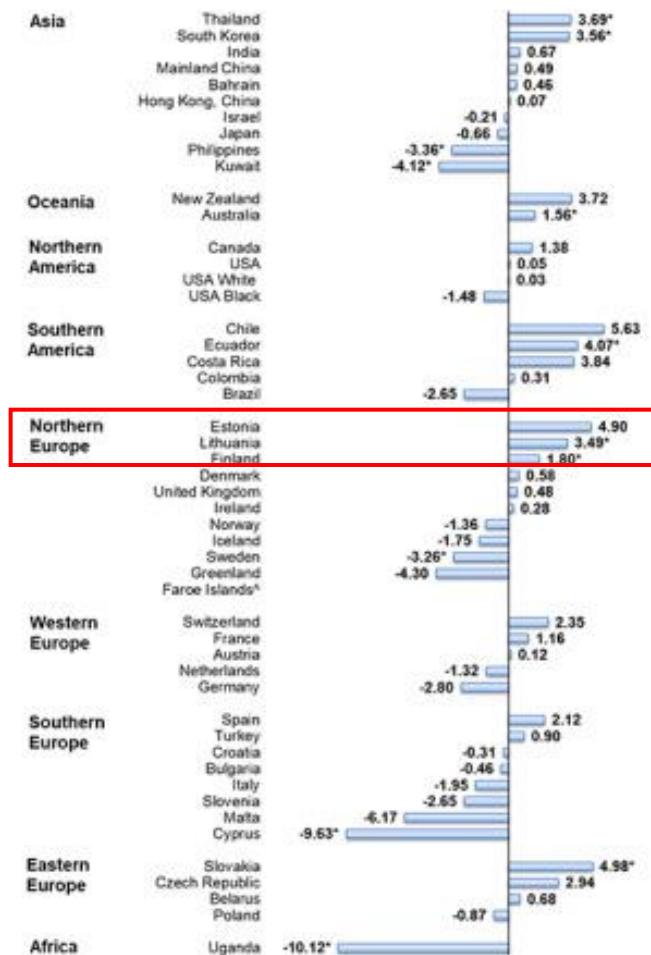
Laste pahaloomuliste kasvajate suremus alates 2005

SD22: Surmad 100 000 elaniku kohta põhjuse, soo ja vanuserühma järgi

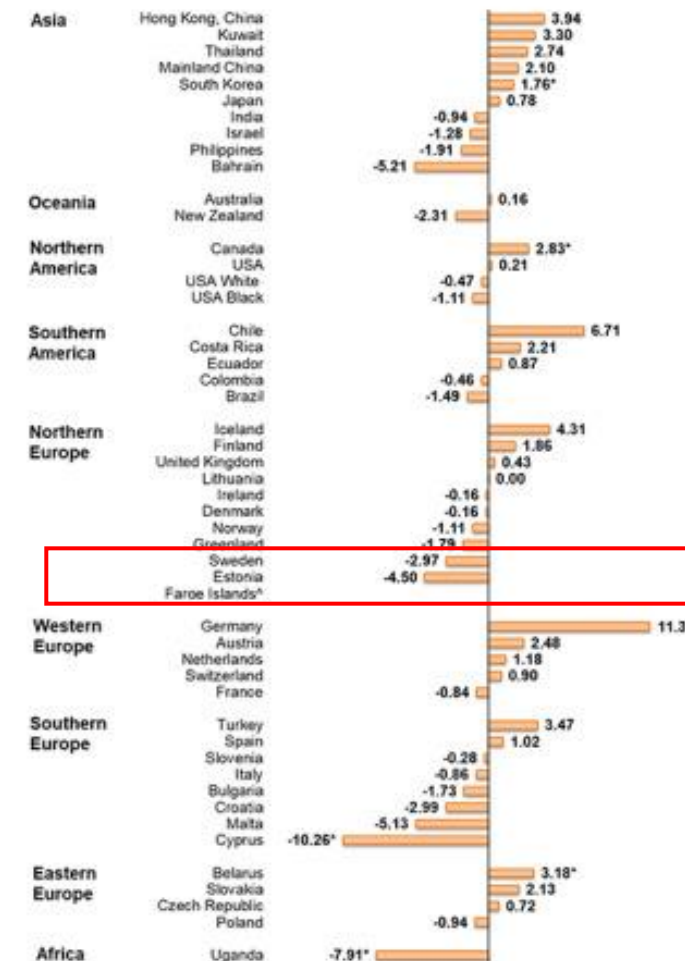

Lapseea vähi esinemissagedus aastane muutus %-des

Male Incidence (0-14 years old)

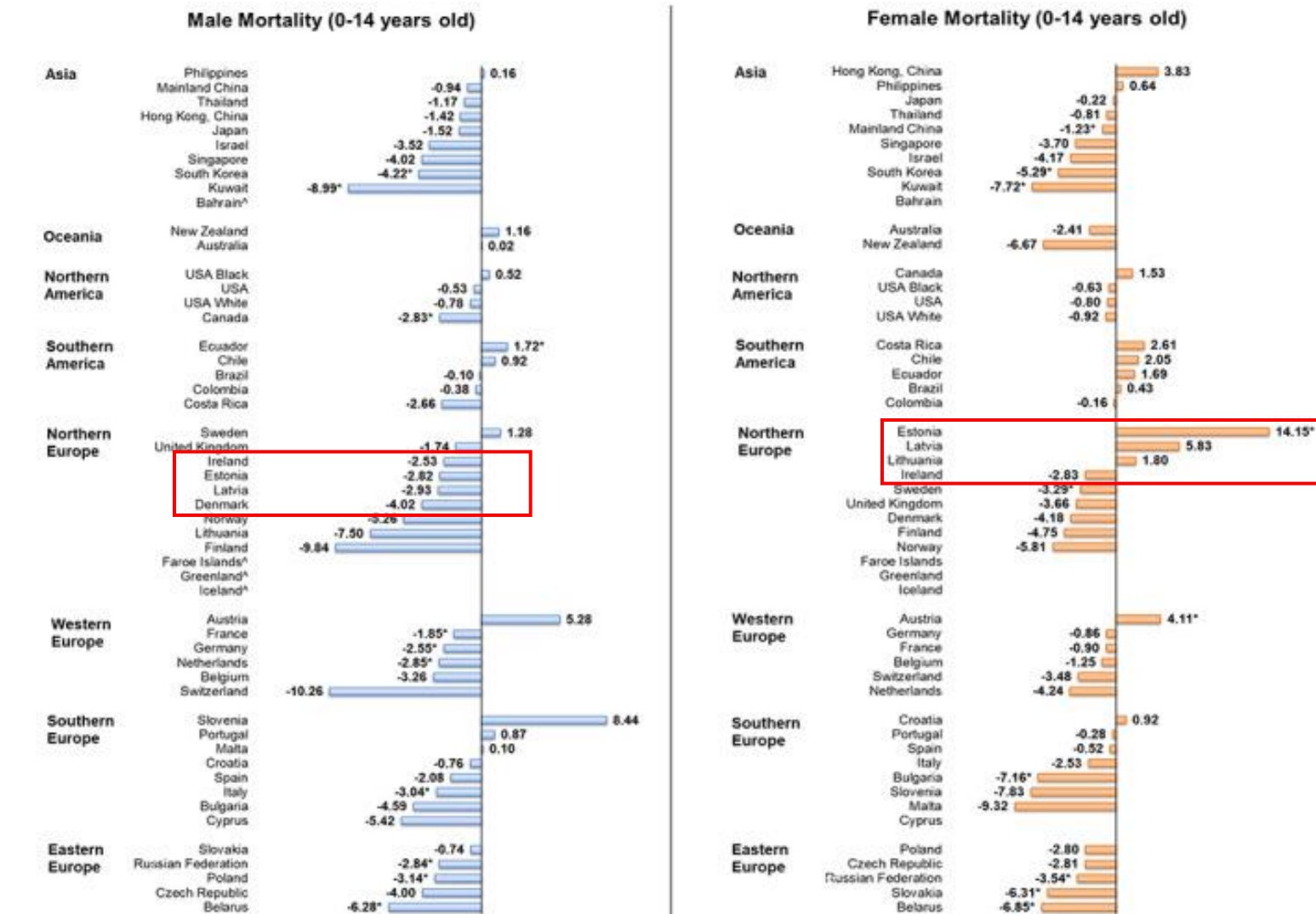

Female Incidence (0-14 years old)

AAPC, annual percentage change; *p values less than 0.05. The 95% confidence intervals and p values for the tests of AAPC were presented in Supplementary Table 2.

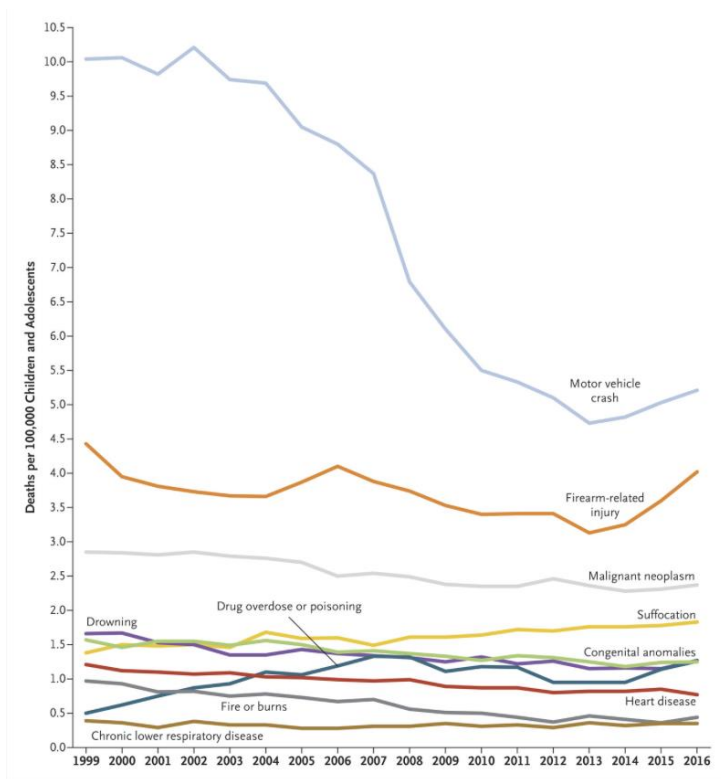
Lapseea vähkide suremus; aastane muutus %des

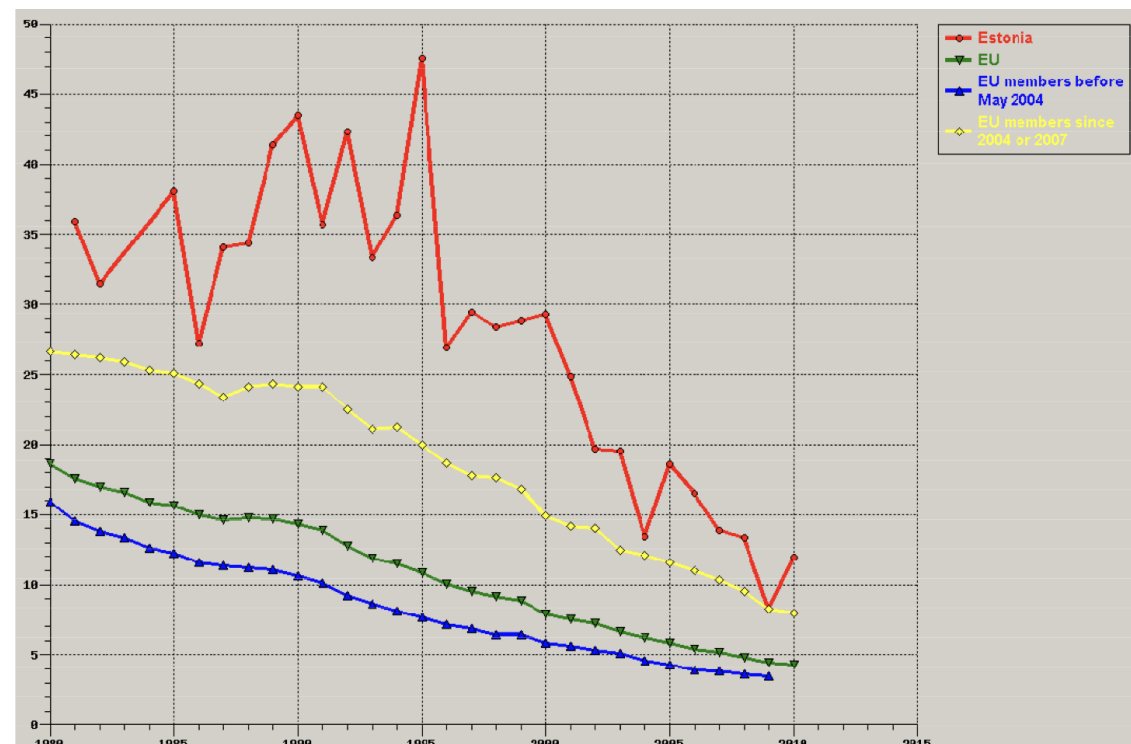
AAPC, annual percentage change; *p values less than 0.05. The 95% confidence intervals and p values for the tests of AAPC were presented in Supplementary Table 2.

Liiklusõnnetused on langustrendis (1980-2015)

Ameerika ühendriigid

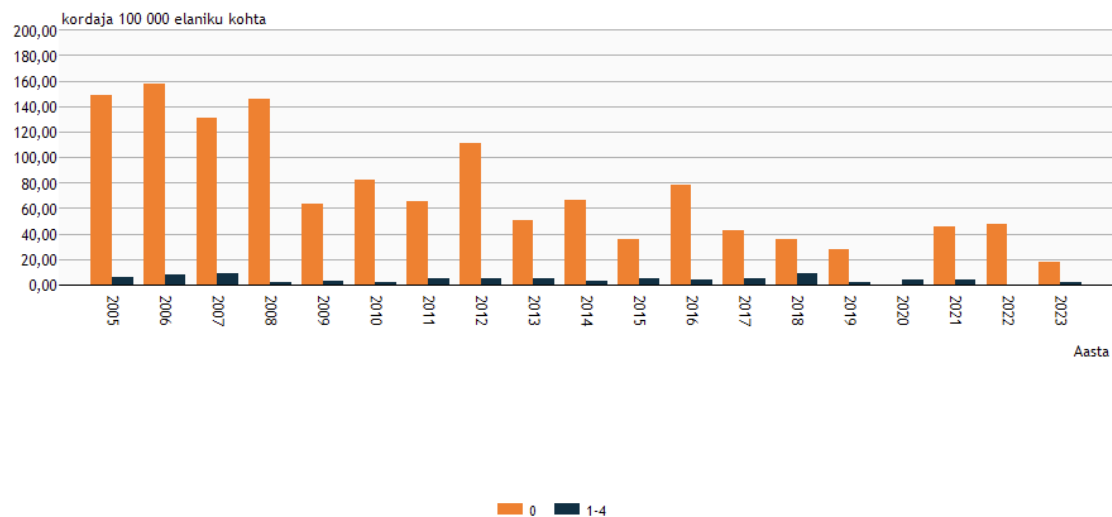
Eesti

Kaasasündinu kromosomaalsed väärarendid – haigestumine ja surmad

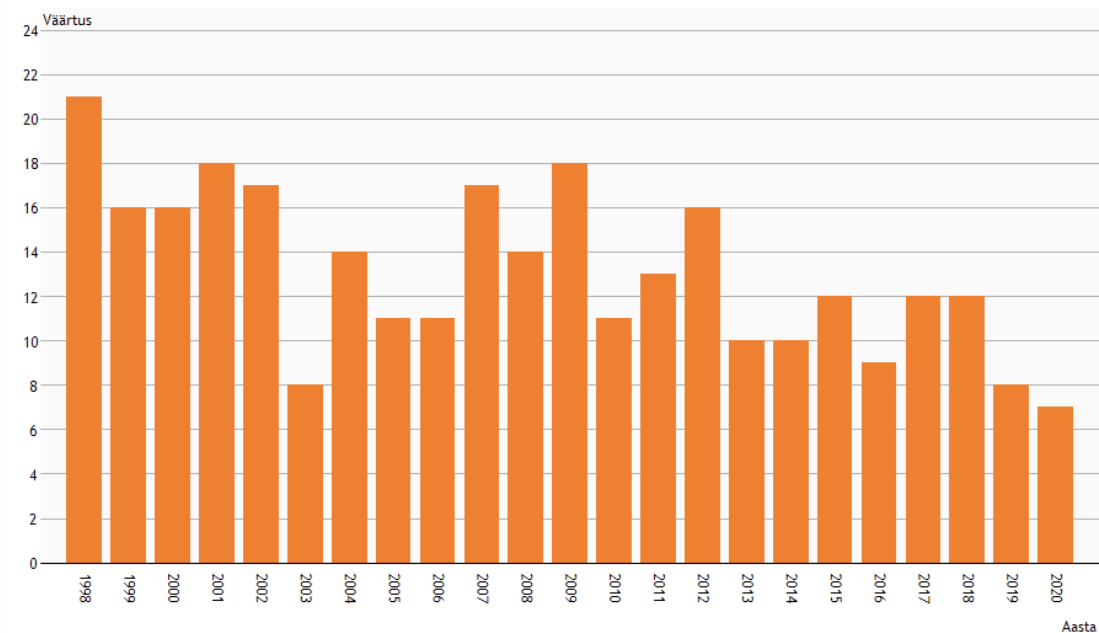
Surmad

SD22: Surmad 100 000 elaniku kohta põhjuse, soo ja vanuserühma järgi

Haigestumised

EH20: Vastsündinute terviseprobleemid, haigused ja perinataalperioodis tekkivad teatavad seisundid (1998-2020)

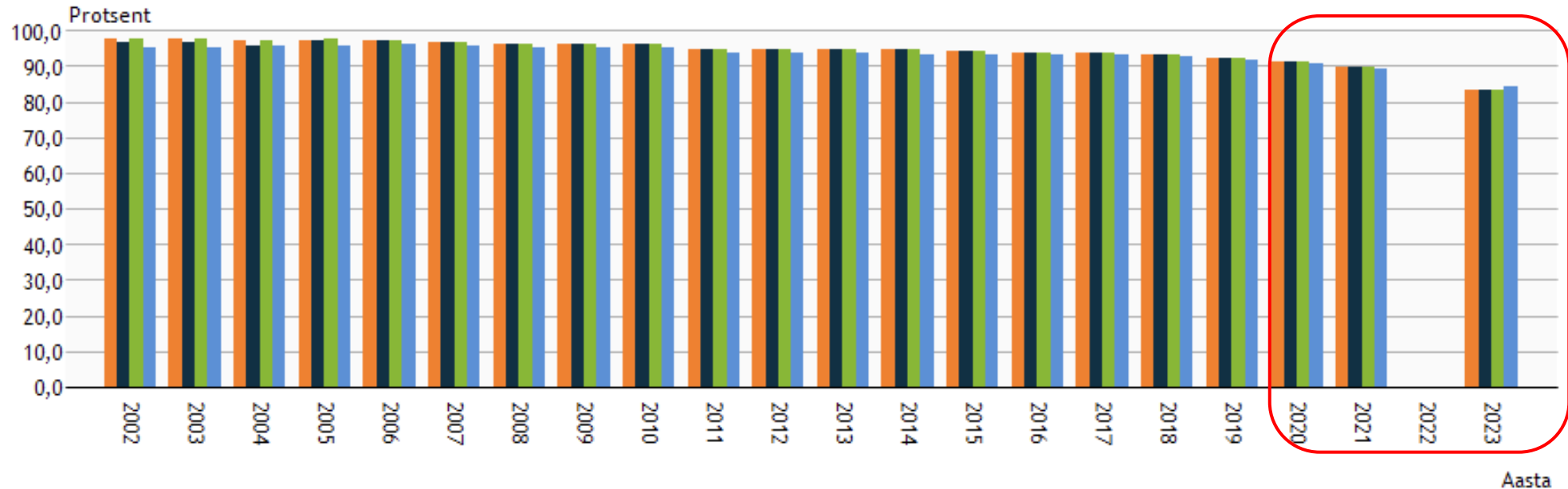

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Haigestumine ja surmad on langustrendis

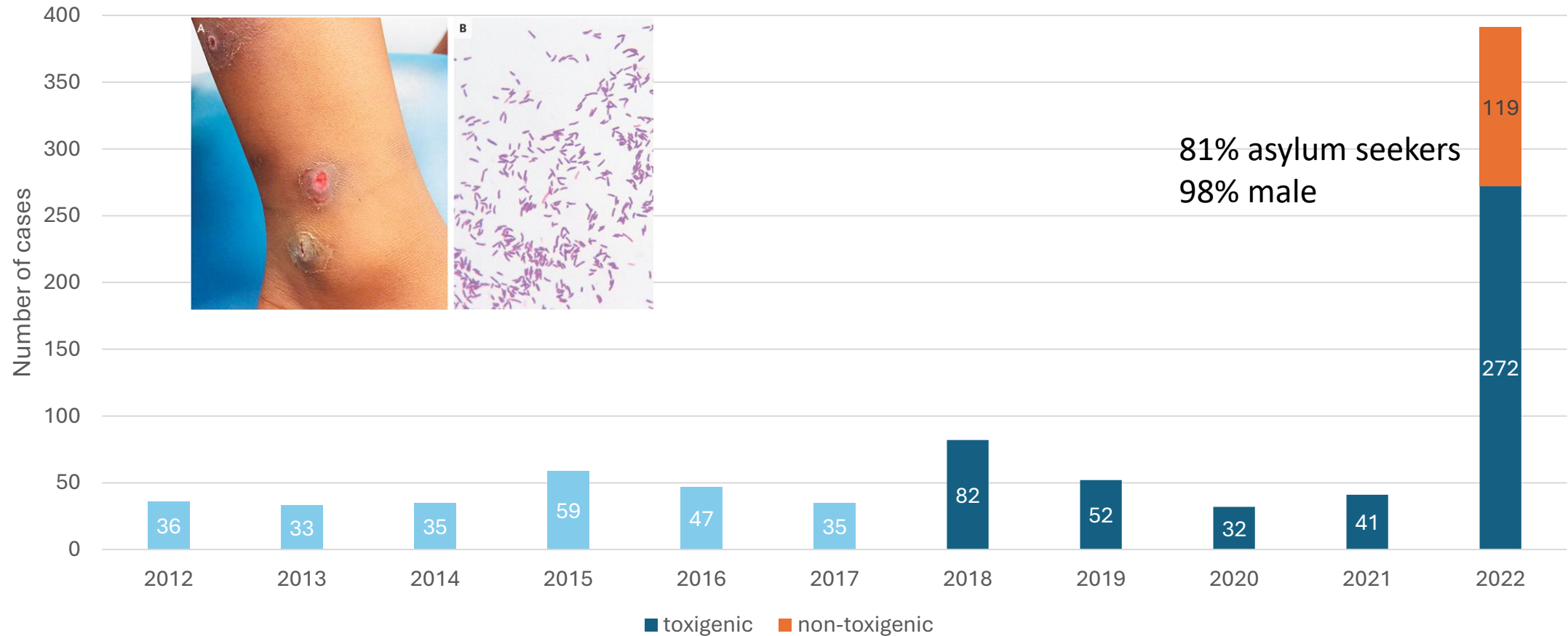
Ohumärgid on õhus – vaktsineeritus langeb

NH11: 2-aastaste laste immuniseerimisega hõlmatus haiguse ja maakonna järgi (%)

Vanad haigused tulevad Euroopasse

Diftereria WHO Euroopa regioonis 2012-2022

2022: 74% cutaneous, 2% classic respiratory, 1,1% died
Cutaneous diphtheria poorly prevented by vaccines

Kokkuvõte

- Viimase 50 aasta jooksul on oluliselt paranenud sünnituseelne diagnostika, sünnitusabi ja vastsündinute abi
- Eesti on vastsündinute, imikute kui ka alla 5 aastaste laste suremuselt maailma kolme parima riigi hulgas
- Lapseea infektsioonhaigused on oluliselt vähenenud tänu vaktsiinidele, üldise rikkuse ja elatustaseme tõusule
- Laialdane ja kõigile kättesaadav diagnostika on vähendanud kaasasündinud väärarengute sagedust ja surma
- Lapseea pahaloomulised kasvaja on tõusutrendis samas kui suremus püsib viimastel aastatel muutusteta
- Saavutatud taseme hoidmine nõuab
  - Riigilt investeerigute jätkumist ägedasse ravisse ja rehabilitatsiooni
  - Peredelt tonnides jõudu ja ekspertide usaldamist